

Lekce 8

Gramatická látka	Odkaz na gramatiku
Deklinace: Ukazovací zájmena	§ 224
Osobní a přivlastňovací zájmena zvrtná a nezvrtná	§§ 213-218
Slovotvorba: Pravidelné stupňování adjektiv a adverbii	§§ 201-202, § 209
Syntax: Vazba akuzativu s participiem po slovesech smyslového vnímání	§ 467

1. Λαγωὶ καὶ βάτραχοι (κατ' Αἴσωπον).

Οἱ λαγωοὶ ποτε συνήλθον καὶ τὸν ἑαυτῶν πρὸς ἀλλήλους ἀπεκλαίοντο βίον, ὅτι δειλότατοι τῶν ζῶων εἶναι ἐνόμιζον. καὶ γὰρ ὑπ' ἀνθρώπων καὶ ἀετῶν καὶ ἄλλων πολλῶν θηρίων ἀναλίσκονται. ὥστε αἰσχυρόμενοι ἤθελον ἀποθανεῖν ἀνδρειότατα μᾶλλον ἢ διὰ βίου τρέμειν. δρόμῳ οὖν φερόμενοι¹ πρὸς τὴν ἐγγὺς λίμνην εἶδον τοὺς βατράχους εἰς τὴν λίμνην ἀλλομένους. καὶ δὴ τοῦ δρόμου ἐπέσχον. ὁ δὲ σοφώτατος αὐτῶν εἶπεν· «Οὐκέτι ἀνάγκη (ἐστὶ) νῦν ἤδη ἀποθανεῖν· ἡμῶν γὰρ ἕτερον² ἐστὶ ζῶα δειλότερα.» (Aesopus Corp. 143; Halm 237; Ch. 192)

2. Ἐβασίλευσε δὴ Ἄλέξανδρος δώδεκα ἐνιαυτοὺς τό τε σῶμα² κάλλιστος καὶ φιλοπονώτατος γενόμενος καὶ τὴν γνώμην ἀνδρειότατος καὶ φιλοτιμώτατος καὶ φιλοκινδυνώτατος, ἡδονῶν³ δὲ ἐπαίνου μόνου ἀπληστότατος⁴, τάξαι δὲ στρατιὰν καὶ ὀπλίσαι⁵ δεινότατος, ἀργυρίου δὲ ἐς μὲν ἡδονὰς τὰς αὐτοῦ φειδωλότατος, ἐς δὲ εὐποιίαν τῶν πέλας ἀφθονώτατος. (Arr. Anab. 7, 28, 1)

3a. Ψυχῆς γὰρ οὐδὲν ἐστὶν τιμιώτερον. (Eur. Alc. 301)

3b. Πολλὰ τὰ δεινὰ, κούδεν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει⁶. (Soph. Ant. 332 sq.)

4. Platónova chvála Attiky:

Ἔστι⁷ δὲ ἀξία ἐπαίνου αὕτη ἡ χώρα, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ γῆ ἔφουε ζῶα παντοδαπά, θηρία τε καὶ βοτᾶ⁸, ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα χώρα θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος⁹

¹ φέρομαι zde spec. 'spěchat, utíkat'

² τὸ σῶμα 'tělo'; τό τε σῶμα - καὶ τὴν γνώμην akuzativy vztahové

³ ἡδονῶν gen. celkový 'z rozkoší, z toho, co je člověku příjemné'

⁴ ἀπληστος (gen.) 'nenasytný, toužící (po něčem)': ἐπαίνου μόνου

⁵ ὀπλίζω 'vyzbrojit'

⁶ πέλω 'být, existovat'

⁷ ἔστιν vystupuje jako paroxytonon, pokud nese zvláštní důraz a stojí na prvním místě ve větě; zpravidla mívá v těchto případech význam 'existuje' nebo 'připadá v úvahu, je možné', zde však pouze ve významu zdůrazněně spou: 'je (opravdu)'

⁸ τὸ βοτόν 'dobytek', pův. zvířata na pastvě

⁹ ἄγονος s gen. 'neúrodný, neplodný (pokud jde o)'

καὶ καθαρὰ ἦν, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζώων¹⁰ καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον¹¹, ὃς δίκην καὶ θεοῦς μόνος νομίζει¹². ἦδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς ἡμετέρους προγόνους. (Plat. Menex. 237 d)

5. Démosthénova parafráze slov makedonského krále Filippa II. adresovaných Athéňanům: Ἐμοὶ ἐστὶν εἰρήνη πρὸς τοὺς ἀκούειν ἐμοῦ βουλομένους. (Dem. Phil. 3, 27 (118))

6. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει¹³ σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. (Eu. Matth. 5, 29)

7. Ῥῦσαι¹⁴ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ¹⁵. (Eu. Matth. 6, 13)

8. Ἐμβλέψατε¹⁶ εἰς τὰ πετεινὰ¹⁷ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν¹⁸ οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας¹⁹, καὶ ὁ πατήρ²⁰ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; (Eu. Matth. 6, 26)

9. Xenofón se obrací k řeckým vojákům: Ὥρα²¹ ἡμῖν βουλευέσθαι ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν. (Xen. An. 5, 7, 12)

10. Výrok Hérakleitův: Ἐδιζησάμην²² ἐμαυτόν. (Heracl. B 101; Diels Vorsokr. 11)

11. Ἐν ᾧ²³ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις²⁴. (Ep. Rom. 2, 1)

¹⁰ ἐξελέξατο τῶν ζώων gen. celkový, tj. ἐξελέξατο ἐκ τῶν ζώων ἄνθρωπον

¹¹ ἄνθρωπον společný předmět sloves ἐξελέξατο a ἐγέννησεν

¹² νομίζω zde 'znát, uznávat, respektovat (jako normu, tj. νόμος)'

¹³ σκανδαλίζω slangový výraz písemně doložený poprvé v Septuagintě s významem 'svádět (ke zlému), pokoušet', odvozeno od σκάνδαλον 'past, léčka'

¹⁴ ῥύομαι (ak. ἀπό gen.) 'ochránit, uchránit (někoho před něčím, od něčeho)'

¹⁵ τοῦ πονηροῦ lze interpretovat jako m. i n.

¹⁶ ἐμβλέπω εἰς (ak.) 'dívat se, pohlížet (na něco)'

¹⁷ τὸ πετεινόν poet. 'pták'

¹⁸ θερίζω 'sklízet (úrodu)'

¹⁹ ἡ ἀποθήκη obecně 'místo k ukládání', spec. 'sýpka'

²⁰ ὁ πατήρ 'otec'

²¹ ὦρα, tj. ἐστίν

²² διζήμεαι 'hledat, zkoumat, vyšetřovat'

²³ ἐν ᾧ rel. zájmeno s předložkou 'v čem'

²⁴ κατακρίνω 'odsuzovat, zavrhovat'

Slovní zásoba

1.	ἐαυτοῦ, -ῆς, -οῦ	svůj	suus
	κλαίω, κλαύσομαι, ἔκλαυσα, κέκλαυκα, κέκλαυμαι, ἐκλαύσθη	plakat, naříkat	flere, plorare
	ἀποκλαίω, -κλαύσομαι, -έκλαυσα, -κέκλαυκα, -κέκλαυμαι, -εκλαύσθη	oplakávat	deflere, deplorare
	δειλός, -ή, -όν	bídny, bojácny	miser, timidus
	καὶ γάρ	neboť	etenim
	τὸ θηρίον, -ίου	zvíře	bestia
	ἀνδρεῖος, -εία, -εῖον	udatný, statečný	fortis
	ὁ δρόμος, -ου	běh	cursus
	ἐγγύς	blízko	prope
	ὁ βάτραχος, -ου	žába	rana
	ἄλλομαι, ἀλοῦμαι, ἡλάμην, —	skákat	salire
	ἡ λίμνη, -ης	močál, rybník, jezero	palus, stagnum
	ἐπέχω, ἐπισχῆσω, ἐπέσχον, ἐπέσχηκα, —, — (gen.)	zastavit se, ustat v něčem	subsistere
	ἀναλίσκω, ἀναλώσω, ἀνήλωσα, ἀνήλωκα, ἀνήλωμαι, ἀνηλώθη	zabít	consumere, interficere
2.	δέκα	deset	decem
	δώδεκα	dvanáct	duodecim
	ὁ ἐνιαυτός, -οῦ	rok	annus
	ἡ ἡδονή, -ῆς	radost, rozkoš	voluptas
	ὁ ἐπαινός, -οῦ	chvála, uznání	laus
	τάττω, τάξω, ἔταξα, τέταχα, τέταγμαι, ἐτάχθη	určit, stanovit	ordinare, constituere
	δεινός, -ή, -όν	1. strašný 2. skvělý, úžasný	1. dirus, terribilis 2. excellens, splendidus
	φειδωλός, -ή, -όν (gen.)	šetrný	parcus
	ἄφθονος, -ον	hojný, úrodný	abundus, uber
	πέλας	blízko	prope
	ἡ εὐποιία, -ίας	dobročinnost	beneficentia
3a.	ἡ ψυχὴ, -ῆς	duše	anima
	τίμιος, -ία, -ιον	vážený, ctěný, cenný	honoratus, pretiosus
4.	οὗτος, αὕτη, τοῦτο	ten, tento	hic, is
	ἡ χώρα, -ας	země	terra

φύω, φύσω, ἔφυσα, —, —, —	rodit, plodit	generare, gignere
παντοδαπός, -ή, -όν	všelijaký, rozmanitý	omnimodus, omnigenus
ἄγριος, -ία, -ιον	polní, venkovský, divoký	agrestis
καθαρός, -ά, -όν (gen.)	čistý, zbavený, bez	mundus
ἡ δίκη, -ης	spravedlnost	iustitia
ὅδε, ἧδε, τόδε	tento	hic
τίκτω, τέξομαι, ἔτεκον, τέτοκα, —, —	rodit	parere
5. ἀκούω, ἀκούσομαι, ἤκουσα, ἀκήκοα, ἤκουσμαι, ἠκούσθη (gen.)	slyšet, poslouchat někoho	audire
6. ὀφθαλμός, -οῦ	oko	oculus
7. πονηρός, -ά, -όν	namáhavý	laboriosus
8. σπείρω, σπερῶ, ἔσπειρα, ἔσπαρκα, ἔσπαρμαι, ἔσπάρην	sít, sázet	sementem facere, serere
ὀυρανός, -οῦ	nebe	caelum
οὐράνιος, -ία, -ιον	nebeský	celestis
διαφέρω, διοίσω, διήνεγκον, διενήνοχα, διενήνεγμα, διηνέχθη	lišit se	differre
9. ἡ ὥρα, -ας	hodina, čas	hora, tempus
10. ἔμαυτοῦ, -ῆς, -οῦ	můj	meus
11. σεαυτοῦ, -ῆς, -οῦ	tvůj	tuus

Cvičení

1. Skloňujte:

• οὗτος ὁ φίλος • αὕτη ἡ χώρα • τοῦτο τὸ θηρίον

2. a) Vyhleďte v textech 5 a 6 této lekce nereflexivní osobní zájmena 1. a 2. sg., určete u nich, zda jde o formu důrazovou nebo bezdůrazovou a zdůvodněte užití příslušných forem.

b) Vyhleďte v textech 7-9 nereflexivní osobní zájmena 1. a 2. pl. a vyložte je stejně jako zájmena sg. v předcházejícím úkolu.

3. Přeložte následující věty a všimněte si změn v přízvukování zájmen:

• οὗ μοι ἐμίσησας τὸν ὄνον; • ἄρ' οὐ τὸν ὄνον ἐμίσησας ἐμοί; • τί μοι συμβαίνει; • οἱ ἠλικιώται τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχουσιν.

4. a) Přeložte následující věty a u každého zájmena určete typ (osobní - přivlastňovací, reflexivní - nereflexivní, důrazové - bezdůrazové)

1. οἱ λαγωοὶ ἀπεκλαίοντο τὸν ἑαυτῶν βίον. 2. ὁ δὲ σοφώτατος αὐτῶν εἶπεν.
3. Τισσαφέρνης ἔλεξε πρὸς τὸν Ἀρταξέρξη· «Ὁ ἀδελφός σου ἐθέλει βασιλεῦσαι.»
4. καὶ ὁ Ἀρταξέρξης· «Φονεύσω (zabít) τὸν ἑμαυτοῦ ἀδελφόν.»

b) Vytvořte ke každé z těchto vět další, v níž použijete místo důrazové formy zájmena bezdůrazovou a naopak a dávejte pozor na nutné změny slovosledu.

5. a) U následujících spojení určete přesně typ zájmena a pro příslušnou osobu vytvořte vždy 3 zbývající typy tak, aby vznikly čtveřice typů: reflexivní důrazový - reflexivní bezdůrazový - nereflexivní důrazový - nereflexivní bezdůrazový:

- ὁ φίλος ἡμῶν • ὁ φίλος ὑμῶν • ὁ ὀφθαλμός σου • ὁ πατήρ ὑμῶν.

b) Vytvořte věty, v nichž použijete spojení z předcházejícího úkolu, a tyto věty přeložte (překlad formulace s důrazovou a bezdůrazovou formou obvykle v češtině splývá, příslušné dvojice tedy nemusíte při překladu rozlišovat).

6. Podle vzoru βασιλεύω 'kralovat' ἢ βασιλεία 'království' vytvořte analogicky substantiva k následujícím slovesům a odhadněte jejich význam:

- ἰκετεύω • θεραπεύω.

7. Přeložte a vysvětlete význam prefixu ἐπι-:

- ἐπιβουλεύω • ἐπιβαίνω • ἐπιπίπτω.

8. Připomeňte si stupňované tvary probrané v předcházejících lekcích a určete, o jaký stupeň jde. Kde je to možné, uveďte pozitiv, který k těmto tvarům přísluší; pokud řecky pozitiv neznáte, uveďte alespoň česky význam tohoto pozitivu.

- ὕστερον • πρότερον • μᾶλλον • κάλλιστος • ἄριστος • κράτιστος • μέγιστος • πλείστοι.

9. Přeložte:

a) • ὁ φίλος κρύπτεται • ὁ φίλος πυνθάνεται • ἐνεβαλόμην πολλὰ σιτία • παραλαμβάνεται κυβερνήτην • ᾧ • μὴ οἴου • ἐπειθόμεθα • ἐνομίζετο • ἐβουλόμην ἄν.

b) • σοφώτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων • ἀνδρειότεροι τῶν πολεμίων • οἱ θεοὶ πιστότεροί εἰσιν τῶν ἀνθρώπων • οἱ δειλότατοι τῶν ζώων • δικαιοτάτα κρίνειν • ἀνδρειότερον ἀποθανεῖν • ὀσιώτατα τὸν βίον διάγειν

c) • nejsilnější z jeho bratrů • zemřela už dříve • mluvil zkušeněji než oni • nesli to velice těžce • jejich nejsmutnější vítězství • pevnější přátelství • mluvil velmi přiměřeně • ctihodnější lékař • největší sláva • přesvědčoval je rozumněji než její druhý přítel • byl to nejmocnější z vašich spojenců • nejstrašnější válka • cennější než mír